66'ncı Kuruluş Yılında Hesap Uzmanları Kurulu

Dr. VEYSİ SEVİĞ
Vergi Dünyası Dergisinin İlk Yazı İşleri Müdürü
ICC Vergi Komisyonu Üyesi
İTO Müşaviri

İkinci dünya savaşının yaşandığı dönemde genç Türkiye Cumhuriyeti varlığını sürdürebilmek, savaş dışı kalmayı ve içe kapalı bir ekonomi politikasını sürdürebilmek için yeni arayışlara yönlenmiştir. Bu aşamada kamu kurumlarının gelirlerinin artırılabilmesi için özellikle köklü değişikliklerin ve vergi reformlarının yapılması düşünülmüştür.

1942 yılında yaşanan varlık vergisi uygulamasının getirmiş bulunduğu başarısızlık ve hoşnutsuzluk nedeni ile ortaya çıkan sorunların aşılabilmesi için oluşturulan komisyonların yeteri kadar süratli çalışamaması nedeniyle, o yıllarda ülkemize yerleşmiş bulunan yabancı bilim adamlarından yararlanılması suretiyle içinde bulunulan sorunların aşılması uygun görülmüştür.

Bu bağlamda ülkemizde ''Büyük Vergi Reformu'' çalışmalarına 1944 yılı ortalarında başlanılmış, sözkonusu reform öncelikle halkla paylaşılması amacıyla ''mükellef hesaplarının incelenmesi ve Maliye Bakanının öngöreceği inceleme ve araştırmaları yapmak üzere ''Merkez'de bir Hesap Uzmanları Kurulu'nun oluşturulması ve hesap uzmanlarının seçimi için burslu öğrenci okutulması amacıyla 4709 sayılı yasa ile 29 Mayıs 1945 tarihinde Hesap Uzmanları Kurulu kurulmuştur.

Gerçekte Türkiye'de vergi reformları ile ilgili çalışmaların başlangıç tarihi 1940'lı yılların başıdır. Bu konuda Almanya'dan ülkemize irtica eden ünlü maliyeci Prof.Dr.Fritz Neumark'tan yararlanılması düşünülmüş, kendisi ile yapılan görüşmelerde, bu görevi üstlenebileceğini yetkililere bildirmiştir.

Prof.Dr Fritz. Neumark hukuk eğitimi almış Almanya ve Fransa'da tanınmış bir bilim adamı olup, Yahudi asıllı olması nedeniyle Hitler'in tutum ve davranışlarından ürkerek sığınma talep eden bir kişi olarak ülkemizde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin kuruluşunda görev almıştır.

İstanbul Defterdarlığı'nda Hesap Mütehassısı olarak çalışan Ali Alaybek ile tanışan Prof. Dr. Fritz Neumark, Alaybek'in vergi bilgisi ile Almanca ve Fransa dil bilgisine sahip olması nedeniyle kısa sürede Türkiye için planlanan Vergi Reformu çalışmalarını birlikte sürdürmeye karar vermiştir.

Bir başka anlatımla Türkiye'de ''Büyük Vergi Reformu''nun teorik alt yapısını Prof.Dr Fritz. Neumark ile Hesap Mütehassısı Ali Alaybek hazırlamıştır. Bu bağlamda da reformun gerçekleştirilmesi ve Türkiye çapında tanıtımının yapılabilmesi içinde öncelikle Hesap Uzmanları Kurulu'nun oluşturulması öngörülmüştür.

1950 vergi reformu çalışmaları ülkemizde yedisekiz yıllık bir süreci kapsamaktadır. 1949 yılında hazırlanan çağdaş nitelikte ve Avrupa Ülkeleri içinde geçerli Gelir ve Kurumlar Vergisi ile Vergi Usul Yasası'nın 1950 yılı başından itibaren yürürlüğe girmesi sağlanmıştır.

Hesap Uzmanları Kurulu Türkiye'de 1950 yılında vergi reformunun tanıtımını, öğreticiliğini yapan bir kurum olarak, sözkonusu reformun tanıtılması ve uygulaması ile ilgili bilgi ve donanıma sahip genç bir kadro ile doğrudan Maliye Bakanlığı'na bağlı bir üst kurul olarak kurulmuş ve bu özelliğini kuruluşundan bu yana devamlı korumuştur.

Türkiye'nin 1950 yılında yapmış olduğu vergi reformu ile yürürlüğe konulan yasalar Avrupa'da bazı

ülkeler içinde örnek olmuştur. Ancak ne yazık ki ilk uygulamaya konulan yasalar, yaklaşık bir yıl sonra değişikliklere muhatap olmuş kısa sayılabilecek bir süreç içersinde ilk uygulama yılının özelliklerini yitirmeye başlamıştır.

Ali Alaybek üstadımızın 1947 yılında yayımlanan ''Gelir Vergisi Davamız'' adlı kitabında Türkiye'nin kazanç vergisinden çağdaş gelir vergisine geçme zorunluluğu kısa öz bir biçimde açıklanmıştır. Bu çalışma 1950 yılı başından itibaren yürürlüğe girmiş bulunan Gelir Vergisi Yasası'nın adeta bir genel gerekçesi özelliğini taşımaktadır.

01.01.1950 tarihinde yürürlüğe giren Gelir Vergisi Yasası ile birlikte bu tarihten itibaren kazanç, İktisadi Buhran, Muvazene Vergisi Yasaları ile Hava Kuvvetlerine Yardım Vergisi Yasası yürürlükten kaldırılmıştır.

Vergi reform yasalarının ilk uygulama metinleri Almanca, Fransızca ve İngilizceye çevrilerek yeniden yapılanmaya giden Avrupa ülkelerinde değerlendirmeye alınmış, bir çok Avrupa ülkesi üniversitelerinin ders kitaplarında yeralmıştır.

1992 yılından bu yana ICC (International Chamber of Commerce) nin Vergi Komisyonunda görev alan seçilmiş üye olarak sürdürmekte olduğum görevim sırasında bu olguya tanık olduğum gibi bir süre görevli bulunduğum bir yabancı ülke üniversitesinde de bizzat Türkiye'nin 1950 vergi reformunun anlatmak suretiyle yaşamış bulunmaktayım.

Bu satırları kağıda aktarırken Türkiye'de vergilendirmeyi çağdaş bir düzeye oturtabilmek için emek vermiş bulunan bu iki lider Prof.Dr Fritz Neumark ile üstat Ali Alaybek'in aziz hatıraları ve hizmetlerini saygı ve şükranla anmayı bir görev bilirim.

Kaldı ki; bu iki mümtaz şahsı tanıma fırsatı bulduğumdan dolayı da bugün eski bir hesap uzmanı olarak çok şanslı olduğumu zannediyorum.

Hesap Uzmanları Kurulunda yeterlilik sınavını verdikten kısa bir süre sonra bu gün aramızda olmayan fakat benim mesleki hayatımda çok önemli yeri olan üstatlarımızdan ve değerli hesap uzmanı meslektaşım Hüsnü Güreli'nin babası rahmetli Orhan Güreli bir gün beni yanına çağırarak o yıllarda faaliyeti sona ermek üzere olan ve bu gün için yine ayrı bir değer ve ansiklopedik özelliği taşıyan, 1960'lı yıllardan sonra kaleme alınmış Vergi Reformu ile ilgili altı ciltlik eseri hazırlayan komisyon notlarının muhafaza edildiği yere beni götüreceğini, ertesi günü hazır olmamı istemiştir.

Ertesi gün rahmetli üstadımın tarif ettiği yere gittiğimde yanında şık giyimli ve sert bakışlı bir zata beni '' bu genç arkadaş kurulumuzda hukuk bilgisi yüksek ve çalışkan bir kişidir.'' diye tanıttığı kişinin Ali Alaybek olduğunu benim tanıtımından sonra öğrendiğimde, bir süre üstadımın yani Ali Alaybek'in bana göre o muhteşem hali, beni tebrik etmesi gerçekten hayatımda erişebileceğim en büyük ödül olmuştur.

Hesap Uzmanları Kurulu'nda çalıştığım sürece muhtelif komisyonlarda görev alarak verilen görevleri yaparken, devamlı bir biçimde tanımış bulunduğum ve çoğu artık aramızda bulunmayan üstadlarımın üstün kişiliklerini ve olayları değerlendiriş biçimlerini kendime örnek almaya çalıştım. Mesleğin ne kadar kutsal olduğunu, mükellefe nasıl davranılması gerektiğini, karar aşamasında kendimizi mükellefin yerine koyarak rapor yazmamızı bize öğütleyen ve çalışmalarında mesleki titizliği ve tarafsızlığı öğreten yüce insanların varlığından kaynaklanan Hesap Uzmanları Kurulu, bir çalışma yılını daha geride bırakmaktadır.

Geçmişte bizlerin yetişmesi için çalışanların bu hizmetlerini minnet ve şükranla anarken, bu gün görevde bulunanların bu şerefli görevi ne kadar mükemmel sürdürdüklerini ancak eski günlerin özlemi ile izliyor ve nice yıllara diyoruz.